

6/10

... av utvalda hos Palmstierna (16 november) är talande: "Efter konseljen både Rydén och Thorsson såsom representanter för arbetarrörelsen i regeringen att få tala med honom (kungen). De dolde inte den starka republikanska stämning, som hastigt utbredds hos de breda massorna men framhöllo, att vi ansågo det vara en folkets sak, att först senare, efter författningsreformen, när förutsättningar funnes att erhålla ett lugnt uttryck av demokratisk vilja, borde spörsmålet om statskicket upptagas. För att lyckas hålla den pågående rörelsen inom denna gräns och inom laglighetens ramar, vore det emellertid oundgängligt, att regeringens krav utan prutmän godtoges. Kungen sade sig till fullo inse detta. Han hade redan och skulle än mer söka medverka till att de accepterades. Thorsson klappade kungen på axeln och sade: "Majestädet skall inte vara oroligt; den här skivan klara vi!"

Ja, det gick i själva verket enligt Palmstierna så långt att kungen var beredd att i en offentlig deklaration, ett "manifest", ansluta sig till vänsterns krav; en rad politiska ledare, bland dem Branting och Palmstierna, var villiga att anlita denna utväg. Edén och några andra var emellertid kritiska. "Kungen borde knappast vara den, som ger utslaget vid införande av folklig självstyrelse." Innan definitivt beslut fattats om tillgripande av "kungsvägen" gav högern i författningsutskottet vika, och den stora reformen var tryggad.

Det slumpmässiga i skeendet och det opportunistiska i handlandet markeras i dessa ögonblicksbilder från demokratis genombrottsstid. Kungen, som motvilligt gått med på en parlamentarisk lösning 1917, var ett år senare villig att offentligt sluta upp på vänsterns sida mot sina gamla bundsförvanter för att genomdriva den författningsreform som gjorde demokratin fullständig och därigenom beseglade parlamentarismens seger. Vänstern, som förut reagerat mot kungliga ingripanden och inom vars ena flygel den republikanska linjen dominerat, var nu redo att begagna kungens inflytande för att bemästra sina fiender och reflekterade allvarligt på en kunglig deklaration som skulle fastslå solidariteten mellan monarken och den personliga monarkins motståndare.

Vecko-Journalen har uppträtt skandalöst

då den i de senaste två numren publicerat en artikelserie av fillic. Sven Stolpe, som avser att göra troligt att Ivar Kreuger blev mördad, inte begick självmord, i Paris 1932. Artiklarnas rörlighet, motsägelser och osaklighet finns det ingen anledning att dröja vid. Det obehagliga är framför allt att här med stöd av anonyma vittnen eller rena hörsägnar eller — framför allt — lösa förmodanden framställs grova anklagelser mot skilda personer, bland dem de två avlidna statsministerna Edén och Hamrin. Någon anledning att uppta själva sakfrågan till förnyad prövning med anledning av detta gemenska skvallar finns inte; ett par exempel på framställningens ovederhäftighet ges på annat ställe i dagens tidning. Man vill blott slå fast att här föreligger en sällsynt tarvlig journalistik.

Labour bevarar fasaden

"Allmänheten kan inte väntas ge sitt förtroende till ett parti som för samma oväsen som en kull valpar i slagsmål om en kaka." Så skrev professor Tawney, en av det brittiska arbetarpartiets finaste intelligenser och karaktärer, strax före den stora partikongress i Margate som för ett par dagar sedan avslutades. Hans mening till enighet har åtminstone skenbart vunnit gehör. Några debatter var skarpa, men i de viktigaste punkterna segrade den "konservativa" partistyrelsen utan att Bevan och hans anhängare framförde våldsamma protester. Tvärtom, i ett tal som prisats för sin moderation betonade den radikala falangens ledare att motsättningarna inom partiet inte var stora och farliga.

Det har sitt intresse att jämföra Bevans organ Tribune i veckonumren före och efter kongressen. Före kongressen hette det "nu eller kanske aldrig", och en glödande appell riktades till kongressen om behovet av radikala linjer. Margate var viktigare än någon kongress efter Edinburg! år 1936, hette det; då hade "den högerfärgade partiyrkratin" segrat, och följden hade blivit bland annat noninterventionen i Spanien och att "den spanska republiken mördades och lika så freden i Europa". Den negativa linjen i socialiseringsfrågan var "döden för arbetarpartiet och därmed för socialismen". Et speciellt kongressnummer utlovades till nästa gång. Men i detta nummer finns mycket litet om kongressen; rapporten från den är i stort sett belåten och överslättande, även om några antydningar ges om risken för splittring på grund av ledningens bristande hänsyn till "de vanliga arbetarnas instinktiva tro".

Tydlig är det en "instinktiv tro" på socialismen som här påstås känneteckna "de vanliga arbetarna". Men det är just arbetarnas socialiseringsvilja som lyst med sin frånvaro. Fackföreningskongressen som sammanträdde för några veckor sedan gick än längre i tveksamhet inför fortsatt socialisering än partistyrelsen. Grundtanken i dess uttalanden var att det enda väsentliga är produktionsökningen och en därmed följande högre levnadsstandard och att en stegring av produktionen för närvarande sannolikt kan vinnas blott genom att man avstår från ytterligare socialiseringsåtgärder av större räckvidd. I Margate var det fackföreningsledaren Deakin som

dundrade mot de doktrinära socialiseringskraven och rent av hotade med partisplittring om inte bevaniterna lugnade sig. Det var fackföreningsmännen som från det radikala hållet beskylldes för "en nästan patologisk fruktan för socialisering". Det var fackföreningsrepresentanterna som med väldiga majoriteter röstade ned de radikala resolutionsförslagen. Det är fackföreningarna som står bakom den moderata partistyresemajoriteten på 72 representanter; bevaniterna vann sina sex mandat genom de lokala valkretsförbunden, i vilka intellektuella och mellangrupper som inte organiseras i fackföreningarna har sitt fäste.

Den stora, enhälligt antagna utrikespolitiska resolutionen var kompromissbetonad, men är dock i det centrala ett klart uttryck för den av Attlee mera personifierade än ledda moderata riktningen. "Kongressen stöder Atlantpaktens inte bara som ett system för kollektiv säkerhet utan också därför att den bildar en grundval för det nära samarbete med USA som är nödvändigt för England och samväldet." Detta är huvudpunkten, och den innebär ett avståndstagande från Bevans vagt antiamerikanska propaganda och hela hans utrikespolitiska illusionism. Partiet är säkerligen enigt då McCarthyismen och det amerikanska militäravtalet med Spanien beklagas, då man förklarar att FN måste motstå ett nytt kommunistiskt angrepp i Korea samtidigt som Syngman Rhees krav på ett enande av Korea med vapenmakt bestämt avvisas. En motsättning till den konservativa regeringen söker man hävda genom kravet på förhandlingar och uppgörelser med Ryssland i skilda frågor (avrustning, Tyskland, Österrike) — som om inte alla demokratiska regeringar skulle eftersträva sådana förhandlingar och uppgörelser. Ett originellt drag är däremot förslaget om Formosas neutralisering och avgörandet av dess

"Återtåg till liberalismen", kallar tecknaren Low ovanstående karikatyr som — fritt efter Meissoniers berömda tavla "Napoleons återtåg" — visar hur det engelska arbetarpartiets ledare efter kongressen i Margate befinner sig på full reträtt från socialiseringen. Längst fram i spetsen ser man Atlee-Napoleon på den stora, vita hästen som symboliserar Englands mäktiga LO, längre bak rider den piprökande Herbert Morrison och längst till vänster "rebellernas" ledare Aneurin Bevan.

ställning genom en folkomröstning.

Den hållning arbetarpartiet sålunda intar inrikes- och utrikespolitiskt motsvarar säkerligen uppfattningen inom en överväldigande majoritet inom partiet, men innebär också att skillnaden mellan höger och labour programmässigt framstår som högst begränsad. Något tändande program i en framtida valstrid är det inte. Britisk politik tycks för närvarande vara präglad av den avspänning, om man så vill den brist på färg och liv, som utmärker en framgångsrik demokrati efter ett skede av stora reformer.

Striden inom labour fortsätter emellertid. Om framtiden är det fåfångt att söka döma. Den stabilitet, den fulla sysselsättning och det i det stora hela ökade välstånd som utmärker dagens England är moderations främsta tillgångar. En kris kan öka missnöjet och därmed Bevans chanser. Man får också komma ihåg att Bevan, med alla sina uppenbara svagheter, jämte Churchill är Englands största talare och att han, liksom Churchill, inte bara är en hänsynslös taktiker utan också en man med trons och passionens kraft.